

חיילים יקרים, סידרה יקרה

לאשה זו ניתן לחזור עד בוש על כמה מישפטים, ולבסוף טבעה פרשה מרתקת זו בביצת הבנאליות.

נרמה כי גולדשטיין היה מודע לכך שעליו למלא חמש שעות, ויהי מה. לכן הכניס לסרט אפקטים וולים ללא ספור, שמשכו את הזמן. לפעמים היו רק חסרי-עניין — אלמונים יורדים מרכבת, אלמונים עולים לרכבת, יושבים בכיסא, עוברים ברחוב. לפעמים היו מרגיזים ממש מפאת חוסר-הקשר שלהם לעלילה, ונרמה שלא באו אלא להפריע, להסיח את הדעת ולהחזיק דקות יקרות. אני חרד לחשוב כמה עלו קטעים אלה לרשות-השידור.

הסידרה סובלת מפגם יסודי: אי-היכולת לספר סיפור פשוט בצורה פשוטה, בלי התחכמות, בלי יומרות אמנותיות מנופחות, חסרות כל כיסוי.

אבל הליקויים המיקצועיים האלה הם כאין וכאפס לעומת הליקויים שבסיפור עצמו — ליקויים הגובלים במעילה כתפקיד העיתונאי. אין כאן חקירה עיתונאית, אלא סידרת-תעמולה וזלזול המעלימה את כל השאלות הרלוונטיות ומעלה את הגירסה הרישמית כתורה מסיני. בטלוויזיה הסובייטית היתה סידרה כזאת יכולה להנחיל לבעליה פרס על-ישם לנין.

יש שעוריות קטנות. למשל: תשדיר-השרות לשמואל פלא-טוירשון. התערבותו הגסה של נוכל זה, שניצל את הפרשה הכאובה לצורכי פירסומת או עסקים, מוצגת בכל הרצינות כמעשה פטרוטי של קורשימ'עונה, אשר שילטונות אטומיילב הפריעו לו להביא את הגאולה.

אך עיקר הסידרה הוא שיריהלל לשמואל תמיר, הסופרסטאר הגדול מכולם. קולו של תמיר שולט בסרט, והוא הפרשן היחיד, השחקן הראשי, הבימאי וכותב הביקורת על עצמו. אין זה פלא שזוהי ביקורת נלהבת.

הבה נברוק עניין זה.

עצם מינויו של תמיר לתפקיד זה היה שערוריה. תמיר יודע בעולם הערבי כשונאי-ערבים מובהק, שמו הפך שד-דבר בזכות "חוק תמיר" (כפי שהוא נקרא בפי כל הערבים). זהו חוק שחוקק תמיר, כשהיה שר-המישפטים בממשלת-בנין, הוסיף את ציור הרגל הלאומי הפלסטיני לפשע פלילי. מאות רבות של צעירים פלסטיניים נשלחו לכלא על-פי סעיף זה, מפני שהחזיקו ברגל, או אף ציירו אותו על נייר. גם הסידרה עצמה גרושה בכינוי-שינאה של תמיר כלפי הערבים ככל הזרמנות.

הטיל דווקא על איש זה, אדם שהאגוצנטריות שלו גובלת באגומאניה, שאינו מסוגל להקשיב לזולת והשונא את בעלי-השיחה, תפקיד ריפומטי עדין מאין כמוהו — היה חטא כלפי השבויים. די להשוות את שליחו הנהדר של קרייסקי, הר"ר אמרי המנוח, שופע האנושיות, ההומור והרוח הטובה, לנציג ישראלי בכיר זה, כדי להיווכח בהבדל העצום.

ואכן, מי שהתרכז בעבודתו והתעלם מדבריה-הליווי של הסידרה, יכול לקבוע בעצמו כי במשאומתן זה נעשו כל השגיאות האפשריות. איש כמו תמיר לא יכול היה להתייחס אל אחמד ג'בריל כאל אדם בעל גאווה, מנטאליות והשקפת-עולם משלו. מכיוון שתמיר רואה בו ת-אדם. התייחס אליו כאל ת-אדם — והמדינה שילמה את המחיר.

היה זה מישגה מטופש לנסות להפעיל סחיטה באמצעות כך אחותו הכלוא של ג'בריל, שהרי ג'בריל לא יכול היה להראות לאנשיו שהוא מפלה בין קרובי-משפחה ובין שאר לוחמיו. הרב הקשיח את עמדתו. היה זה טיפשי להציג אותו פומבית כבובה סורית. וכעיקר: היה זה מישגה חמור לחשוב של-ג'בריל לא איכפת מה קורה לאנשיו, שלא רצה בכנות לדעת מה גורל הנעדרים שלו, שלא ראה חובה קדושה (מבחינתו) בשיחרור אסירים רבים ככל האפשר מן הכלא הישראלי.

גבל טימטום זה — שמקורו בשינאה — בוכזבו שנים במשא-ומתן, והתוצאה היחידה של ההתחכמות של תמיר היתה להגדיל את המחיר פי כמה וכמה. אחרי כל הצגות-המאצ'ו האלה באה הכניעה הטוטאלית — כניעה שתמיר ניצח עליה עד הרגע הלפני-אחרון.

אבל תמיר הוא איש פיקח, והוא יודע ליהנות מכל העולמות. הוא ניצח על המהלכים שהובילו לכניעה, סחט כל שניה של פירסומת לעצמו ממעמד הסיבה, וגם יצא בסוף כגיבור שהתנגד לכניעה ושהתפתח כחשאי לאות מחאה.

על כל זה אין לגולדשטיין מה לומר. נראה כי בעיניו הכל היה נכון, הכל נהדר, ושמואל תמיר הוא הגדול מכולם.

לא עלה גם על רעתו לשאול כפה מלא איזו הצדקה היתה לצנוורה ברוטאלית שהופעלה, על פי דרישת תמיר, נגד העיתור. נות. זוהי דוגמה קלאסית המראה את התוצאות ההרסניות של צנוורה כזאת. מכיוון שלא יכולנו לפרסם מילה (והרי ידענו את העובדות גם אז) לא הופעל שום לחץ על הממשלה. המישחקים האוויליים והיקרים יכלו להימשך באין מפריע, רחוק מעין העיתונות, כשהציבור שמע רק את קולו של תמיר.

נראה כי גולדשטיין ממשך להפעיל את הצנוורה גם אחרי-מעשה. אחרת קשה להבין מדוע אין בכל הסידרה הארוכה הזאת אף מילה אחת על העיקר: איך התייחסו השוכים לשבוייהם. מדוע לא ניתן אף לשכוי אחד לדבר על כך? האם חושש מישו שהמוראל הלאומי יתמוטט אם ייודע, חלילה, כי השבויים זכו ביחס אנשיו?

ומעבר לכל אלה — הגיוענות הנוראה ששלטה בסידרה כולה. היה ברור כי אצלנו הכל דאגו לשבויים, שהמישפחות חררו לגורלם. אבל אל אלפי שבויי אל-אנצאר וחבריהם בעתלית ובבתי-הסוהר מתייחסת הסידרה כאל אנקארה. אנשים ללא מישפחות שאין להם אמהות ונשים חחרדות לגורלם.

תמיר מרקלם ארוכות על "הרגישות" הנהדרת שלנו, לעומת חוסר-האנושיות של הצד השני. אך הרי כל הסידרה מוכיחה בדיוק את ההיפך: עד כמה היה הצד השני מוכן להתעקש כדי לשחרר את אנשיו ולקבל מידע על נעדריו! (המשך בעמוד 19)

יוסי ומרים גרוף

היה חשוב. ראיתי בפעולה זו חובה פשוטה, והצטערתי רק על כי לא יכולנו לתרום לעניין יותר.

שאלות בלי תשובות

ועכשיו — לסידרה של אורי גולדשטיין. איני יודע איך לרכך את הרברים, למרות רצוני העז. גולדשטיין הוא איש סימפטי, הוא ותיק במיקצוע, הוא הקדיש לסידרה זו עבודה של שנים.

אך נעשה שקר בנפשנו, ושרות רע לעניין, אם לא נקבע בצורה פשוטה: סידרה זו היא מתחת לכל ביקורת. מבחינה טלוויזיונית, היא רעה.

מבחינת העניין, היא שערוריה. היא רדודה במידה שכמעט לא תיאמן.

מבחינת החקירה העיתונאית, היא היתה מכשילה את בעליה בכל בחינה.

לא ברור מה ביקש גולדשטיין לעשות, כאשר התחיל בעבודה. הפתיחה, המתאימה לסרטמתח של הבי-בי-סי, מלמדת על

רראמה ומיסתורין. אין לכך זכר בסידרה עצמה. האם זו דראמה אנושית על המישפחות? לא רוקא. חקירה עיתונאית? לכך אין זכר. גילוי של סקופים חדשים? כמעט אין.

תחילה חשבתי שזוהו סיפור על מישפחת גרוף, שאם לא כן, מה היה הטעם בצילום קטעים אינסופיים בכיכובה של מרים גרוף, אשה היסטורית המאהבת בתפקיד שלה, עד שנרמה שהיא משחקת את חנה רובינא המשחקת את מרים גרוף? כל מה שאמרה במשך חמש השעות ניתן היה לתמצת ב-30 שניות.

אחר-כך היה נרמה שסידרה מבקשת להתמקד באשה אהודה יותר, איריס, אשתו של חזי שי. יש לה כבוד עצמי רב. ואכן, אילו זרק גולדשטיין את כל שאר הנומר ועשה סרט של 45 דקות על פרשת חזי שי, יכול היה להוציא תחת ידיו יצירת-מופת. אבל גם

עקבתי בעניין מיוחד אחרי סידרת-הטלוויזיה חיילים יקרים. במשך השנים היה לי מגע שולי — אך רצוף — עם פרשה זו. זה התחיל כבר אחרי מלחמת-הה'תש"א של 1978. חייל אחד, אברהם עמרם, נלכד בידי כוחות אש"ף. שר-הביטחון, עוז וייצמן, ביקש אותי ואת אמנון זיכרונני להפעיל את קשרינו למענו.

נסענו שנינו לחו"ל, ועשינו כמיטב יכולתנו. נפגשתי כמה פעמים עם נציגי הצלב האדום. הצגתי ואת כיוזמה אישית. באחת המסיבות פגשתי במיקרה במנחם בגין. הוא משך אותי הצידה ואמר לי בחמימות: "שמעתי שאתה פועל למען השבוי. יישר כוחך!"

מאמצינו העלו חרס. לא הצלחתי לעניין את ידידי עיצאם אל-סרטאוי בפרשה זו, ולא היה לי או קשר ישיר עם יאסר ערפאת. בסופו של דבר שוחרר השבוי בעיסקת-חליפין, תמורת מיספר גדול של אסירים ביטחוניים. לי לא היה חלק בזה.

כעת ביקורנו אצל ערפאת בכיירות המערבית העלינו את בעיית השבוי אהרון אחיעז. ערפאת התיר לנו להיפגש עימו, לשוחח עימו בחופשיות, לקחת ממנו מיכתבים, להקליט אותו ולצלם אותו. וידאנו שההתנהגות כלפיו היתה מצויינת. הסתבר כי האיש המטפל בו, ושאליו התקשר מאוד, הוא עימאר שקור, בן כפר ס'נין. ביקשנו או מערפאת פרטים על נעדרים. קיבלנו מידיו מיסמכים של כמה חיילים, צוות של טנק, ומייד עם שובנו מסרנו אותם לירי צה"ל.

כאשר נפלו שמונת אנשי-הנח"ל בשבי, התעניינתי בגורלם. נפגשתי עם עיצאם אל-סרטאוי, והוא גילה לי בפעם הראשונה את הנסיבות שבהן נאלצו אנשי-פת"ח למסור שניים מן השבויים לידי אנשי ג'בריל. פירסמתי את הרברים מייד.

ניסיתי לשדל את סרטאוי ליטול לידי את הטיפול בשיחרור השבויים. אולם סרטאוי לא התלהב. מעולם לא הבנתי מדוע התנגד כליכך להכניס את ראשו לעניין זה. אני משער שירע דברים שהשפיעו על גישתו זו. אולי ידע מראש כי המפקדים של כוחות פת"ח, ועל אחת כמה וכמה של אירגון ג'בריל, לא יסכימו לשחרר את השבויים אלא תמורת שיחרור המוני של אנשיהם. כידוע פנתה ישראל לכרונו קרייסקי, וזה פנה אל ערפאת. היה זה אך טבעי שערפאת יטיל את התפקיד על סרטאוי, שהיה איש-הקשר בין קרייסקי וערפאת. אולם סרטאוי זעם על כך. פגשתי אותו אז, והוא דיבר בחריפות די רבה על מינהגו של ערפאת לקבל החלטות כאלה על דעת עצמו, שלא באמצעות המוסדות המוסמכים.

הוא זעף עוד יותר כשהסתבר לו שלא יוכל לנהל את המשא-והמתן עם האיש שנראה לו ככזה-השיח הנכון בעניין זה — האלוף (מיל') מתי פלר. ממשלת-ישראל לא הסכימה בשום פנים להטיל את התפקיד על פלר, וכחרה בלובה אליאב. לובה הוא אדם יקר, אנושי וחם, אבל משום-מה עבר קודם לכן תחול שחור בינו ובין סרטאוי, כשקיבלו ביחד את פרסי-קרייסקי בווינה. סרטאוי הסכים לפתוח בשיחות עם לובה רק אחרי שמתו פלר המליץ על כך ואישר רישמית כי לובה ממשך להיות חבר במועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטיני.

(אגב: יומי החוק לאיסור מגעים עם אש"ף טוענים שאילו היה קיים חוק זה אז, זה לא היה מפרעי ללובה לפעול, מכיוון שהוא פעל על פי "סמכות כדין". הם שוכחים — או אינם יודעים — כי סרטאוי כלל לא היה מסכים לדבר עם לובה, אלמלא נפגשו השניים קודם לכן. "בלי סמכות כדין", במיסגרת המגעים של המועצה למען שלום ישראל-פלסטיני, ואלמלא המליצה המועצה על לובה כנציג ישראל למשאומתן (השבויים).

סרטאוי ניצל את ההזדמנות הראשונה כדי לצאת מן המישחק. במקומו הופיע בווינה קצין של פת"ח — ומאו לא יכולתי עוד לעקוב אחרי המגעים גם מרחוק.

אחרי רצח סרטאוי, כשנוכחתי לדעת שהעניין אינו מתקדם, חידשתי את פעולתי הפרטית בעניין זה. יעקב ארנון, מתי פלר ואני העלינו את העניין בפגישתנו עם ערפאת בתוניס עוד בראשית 1983. לפני רצח סרטאוי, ושוב בפגישתנו עימו בז'נובה בסוף אותה שנה, בשיחה לילית עם עימאר שקור הצעתי שאגיע איכשהו לטריפולי כדי לפגוש את השבויים, אך הוא החליט שהעניין מסוכן מדי, בגלל קירבת הסורים.

ביתיים פנה אליי אביו של אחד השבויים, והודיע לי כי ההורים החליטו לפנות אליי ולבקש ממני לפעול. הוא מסר לי שירברו על כך עם מנחם בגין, ושקיבלו ממנו הסכמה לפעולתי, בתנאי שלא אפעל בשם הממשלה אלא בשמי הפרטי. בגין הורה לאלוף משה נתיב ולתת-אלוף עמוס ירון להדריך אותי לגבי המצב. ביקשתי מההורים אישור בכתב שאני פועל על דעתם, ושניים מהם חתמו על מיכתב כזה.

ססתי (על חשבונתי) לרומא, יצרתי קשר עם נציג אש"ף שם, שהיה איש נכון ואהוד, ובאמצעותו העברתי מיכתב אל ערפאת. חיברתי כרומא תזכיר ארוך, ובו הסברתי את חשיבות עניין השבויים בעיני מנהגה-השלום הישראלית ודעתה-הקהל הכללית. מתי פלר, שביקר אז במוסקווה, מסר מיכתב דומה לנציג אש"ף שם.

יתכן שהאמצעים תרמו תרומה כלשהי — אולי שולית — להוות העניינים כאש"ף. סברתי תמיד שאליו נמסר העניין כולו מטעם המדינה לטריפולי. היינו משיגים הסדר מהיר וטוב יותר. אך זוהי הרגשה בלבד, ואיני יכול להוכיחה.

כעת ביקורנו אצל ערפאת בתוניס, בפברואר 1985, העלינו את עניין הנעדרים כנקודה ראשונה בדיון. בקישנו מידע על גורלם. ערפאת זכר כמה מעמיתיו הבטיחו לספק לנו את המידע הזה תוך כמה ימים. הבטחנו לו לא קויימה. אני משער שהבריקה של ערפאת העלתה שמידע זה כלל אינו מצוי בידי פת"ח. אלא רק בידי יריביו, הסורים והפלסטינים הכופים להם.

אחרי גב השבויים לא הודה לנו איש מן המישפחות על מאמצינו, גם לא האבות שביקשו אותי בכתב לפעול. אבל זה לא